

הנחיות להתנהגות ביטחונית מונעת לאזרחים

"אשרי אדם מפחד תמיד, ומקשה לבו יפול בְרָעָה" משלי כ"ח 14
אין בציטוט שלעיל טענה שפחד אימננטי הוא מועיל וזו לא המלצה לפחד. אלא שמודעות ומוכנות ביטחונית מפחיתה את הסכנה והתעלמות מעצימה אותה.
כוחות הביטחון אינם בנויים על מנת להיות נוכחים בכל נקודת זמן בכל מקום. ביטחון האזרחים נתון במידה רבה בידיהם שלהם עצמם ובתקופות מתוחות בהן איומי הטרור הם מוחשיים מהרגיל, טוב יעשה כל אזרח ותושב אם יקפיד על מספר כללים פשוטים שיאפשרו לו, למשפחתו ולסובבים אותו לקיים שגרת חיים תקינה ורמת ביטחון אישי הולמת.
המרכז לניהול וביטחון במכללה האקדמית בוינגייט מציע שורה של הנחיות פשוטות להתנהגות בטחונית אישית שהן טובות בכל עת לאנשים השוהים באזורי סיכון והן טובות לכל תושבי ישראל בתקופות של מתיחות נוכח איומי טרור.

כל ההנחיות שלהלן מיועדות לגברים ולנשים כאחד. הניסוח בלשון זכר הנו לשם הנוחיות שבכתיבה בלבד.

המלצות בדבר נשיאת נשק

- אדם המחזיק נשק ברשיון והוא מתודרך ומאומן, רצוי שישא את הנשק על גופו בכל תנועותיו באזורי סיכון, ובכל מקום בתקופות של מתיחות בטחונית במדינה.
- אדם המחזיק נשק ברשיון חייב לבצע אימונים בתדירות מינימלית על מנת להבטיח שהוא מסוגל להפעיל את הנשק באופן אפקטיבי ובטיחותי מבלי להוות סכנה לעצמו ולסובבים אותו.
- השימוש בנשק מחייב בקיאות בהוראות החוק לשימוש בו.
- אדם חמוש מומלץ שיעיין במסמך [מדריך לשימוש והחזקת כלי ירייה של המשרד לביטחון הפנים](#) אשר הוא מחוייב לפעול על פיו.
- ככלל, אדם רשאי, ואף חייב, להגן על חייו ועל חיי הסובבים אותו כאשר נשקפת לו או להם סכנה מיידית ומוחשית מאדם אשר נראה בעליל שיש לו גם כוונה וגם אמצעי לפגיעה אלימה וקטלנית בחפים מפשע.

בעת תנועה באזורי סיכון

- באזורי סיכון - ככל האפשר יש להימנע מלנוע יחידי, ברכב או ברגל.
- יש לנוע תוך גילוי ערנות כלפי הסביבה.
- בתנועה באזורי סיכון - יש להביט אל סמטאות ואל תוך תאי שטח סגורים כגון מעליות, חדרי מדרגות, כלי רכב, שירותים ציבוריים טרם הכניסה אליהם.
- הימנע מלהיכנס לסמטאות או תאי שטח סגורים שיש בהם התקהלות או פעילות חשודה
- יש לוודא קשר עין רציף עם בני משפחה ונלווים.
- מומלץ לכייל את מספרי החירום 100 – משטרה / 101 - מד"א בטלפון הנייד באופן שמאפשר הפעלתם גם כאשר המכשיר נעול (אפשרות קיימת בכל הטלפונים החכמים).

הנחיות להתנהגות בבית

- יש להקפיד על דלת נעולה כאשר בני הבית נמצאים בתוכו.
- יש לברר זהותו של אדם טרם פתיחת הדלת בפניו, גם אם מדובר בקריאה לעזרה.
- במקרה שהתפרץ אדם אל תוך הבית יש להסתגר בחדר פנימי שהוכן מראש ולהתקשר ממנו אל המשטרה או אל שכנים בבקשת עזרה.

התנהגות בעת זיהוי של אדם חשוד כאשר החשוד איננו מבצע פעולה אלימה

- מומלץ להימנע מלעורר פניקה באופן שיעורר את החשוד להוציא את זממו מיידית אל הפועל.
- יש לשמור קשר עין עם החשוד ולנוע במהירות האפשרית לעבר איש ביטחון בקרבת מקום ולהצביע בפניו על החשוד.
- במידה ולא נמצא איש ביטחון בסביבה יש לפנות אל אנשים בעלי הופעה "אפקטיבית" ולבקש את סיועם על מנת לשמור קשר עין עם החשוד ולהזעיק משטרה (באמצעות חיוג 100).
- במידה והנך חמוש ומאומן:
  - זכור כי חשד כשלעצמו איננו עילה מוצדקת או חוקית לנקיטה של פעולה אלימה.
  - יש לנוע מאחורי החשוד או במרחק בטוח לצידו, תוך שמירת קשר עין איתו והזעקה של כוחות ביטחון.
  - במידה והחשוד פותח בפעולה אלימה יש לפעול מיידית לנטרולו בהתאם להנחיות החוק, כאמור לעיל.

התנהגות בעת שמתרחשת התקפת מחבל או מחבלים באמצעות נשק קר

- באם הנך מותקף באופן אישי
  - באם המרחק בינך לבין התוקף מאפשר זאת, יש לבצע מילוט אל עבר מקום מבטחים או אל המרחב הפתוח.
  - באם התוקף סמוך אליך, בניגוד לאינסטינקט המיידית, הימנע מלהפנות את גבך אל מחבל המסתער עליך, כאשר ניסיון למילוט עלול להחמיר את מצבך.
  - באם הנך חמוש ובאם אין לך אפשרות לנתק מגע – השתמש בנשק ללא היסוס להגנתך.
  - באם אינך חמוש - השתמש בכל אמצעי שקיים בסביבה כגון כיסא, מטאטא, מקל, כלי מטבח, מטף כיבוי ואפילו כרית או בגד על מנת לחצוץ בינך לבין המחבל, תוך כדי קריאה לעזרה.
  - באם המחבל הצליח ליצור עמך מגע אל תנסה להימלט ממנו, ברוב המקרים ניסיון כזה יקנה לו יתרון. היאבק עימו תוך קריאה לעזרה.
  - במאבק באדם הנושא נשק קר התמקד בעיקר ביד הנושאת את הנשק ונסה להחזיק בה ולהרחיקה מגופך.
  - שימוש באמצעי כגון גז מדמיע הוא אפשרי, אך יש לזכור שעשוי להיות קושי בכיוון התרסיס ישירות לפניו של התוקף, והאפקטיביות המיידית מול תוקף אלים אינה מובטחת. יש לראות בכך מוצא אחרון.

- באם ההתקפה מופנית כלפי אנשים אחרים
  - אדם חמוש ומאומן מצווה לבוא לעזרת האזרחים המותקפים, לחתור למגע ולנטרל את היריבים.
  - השימוש בנשק יבוצע אך ורק בהתאם להוראות החוק כמצוין לעיל.
  - יש לוודא שקיים שדה ראייה פנוי מקהל בינך לבין המחבל טרם פתיחה באש לעברו.
  - שכן, ירי לעבר מחבל הנמצא בתנועה באזור הומה אדם עלול לסכן חיי חפים מפשע.
  - אדם שאינו חמוש, יבוא לעזרת המותקפים באם הוא חש שהוא מסוגל לכך. יש לזכור שכמעט כל חפץ או אמצעי הנמצא בסביבתנו יכול לשמש ככלי נשק. כאשר היריב מרוכז במטרתו התקפתו מהצד או מאחור יכולה להיות אפקטיבית, במיוחד אם תבוצע על ידי מספר אנשים בו זמנית.
  - אדם שאינו חמוש והוא מעריך שאין ביכולתו לבוא לעזרת המותקפים, יפעל להזעקת כוחות ביטחון במהירות האפשרית.

התנהגות בעת שמתרחשת התקפת מחבל או מחבלים באמצעות ירי מנשק חם

- אדם חמוש ברשיון יחתור למגע עם המחבלים ויפעל לנטרולם, כאמור לעיל.
- בעת שמתבצע ירי בגזרתך מנוסת בהלה ותנועה בשטח היא מסוכנת. יש לשכב על הקרקע ולקרוא לקהל לשכב על הקרקע.
- יש להזעיק כוחות ביטחון באמצעות חיוג למשטרה – 100.

התנהגות בעת זיהוי חפץ חשוד

- חפץ חשוד הנו כל חפץ ללא בעלים אשר אין סבירות להמצאותו במקום (לרבות תיק נטוש, אריזה אטומה, שקית, מוצר חשמלי/אלקטרוני, צעצוע וכיו"צ)
- אין לגעת בחפץ חשוד או לבדוק אותו בשום פנים ואופן!!!
- יש לבצע פעולה מהירה על מנת לנסות ולאתר את בעל החפץ
- לא נמצא בעל החפץ בתוך שניות ספורות, יש לבצע מילוט של כל הקהל הנמצא באזור לטווח ביטחון (מאה מטרים לפחות מהחפץ באין מחסה ו- 50 מטרים לפחות מעבר למחסה אפקטיבי).
- יש להזעיק חבלן משטרה באמצעות פניה לאיש ביטחון או חיוג למשטרה – 100.

התנהגות בעת תנועה ברכב באזורי סיכון

- יש לוודא תקינות הרכב (דגש על לחץ אוויר בצמיגים), לרבות מלאי מספיק של דלק לצורך הנסיעה.
- בכל מקרה של סכנה הדבר החשוב ביותר הוא לשלוט ברכב ולהישאר על הכביש. זכור כי בעת נסיעה התעלה מימין ורכבים המגיעים ממול הם מסוכנים לא פחות ולעיתים יותר מכל סוג של תקיפה.
- עליך לדעת את מיקומך המדויק בכל שלב של הנסיעה על מנת לאפשר איתור מהיר על ידי כוחות ביטחון בעת שאתה מדווח על אירוע.

המרכז לניהול וביטחון

- בעיקר כאשר יושבים ילדים במושב האחוריים יש לנעול את הרכב מבפנים בכל תנועה (נעילה מרכזית קיימת ברוב המכוניות והיא מבוצעת בדרך כלל על ידי נעילה פנימית של דלת הנהג).
- יש להרבות בשימוש במראות.
- סימנים מחשידים אליהם יש לתת את הדעת בהתייחס לרכבים בסביבה:

הערה: לא כל רכב או אדם העונה על הרשימה הזו הוא בהכרח מפגע, עם זיהוי סימן מחשיד יש להגביר עירנות אך לא לבצע פעולות דרסטיות. כאשר רמת החשד עולה יש לדווח למשטרה ולשקול כניסה למקום מבטחים, כגון יישוב או תחנת דלק בדרך.

- שים לב לרכבים בהם יושבים שלושה או ארבעה גברים.
  - רכב המגיע מאחור בנסיעה מהירה אך משתהה מאחורי הרכב שלך למרות שיש לו אפשרות עקיפה.
  - חלון של אחד הנוסעים ברכב, בדגש בדלת אחורית אשר הוא פתוח לחלוטין או שהוא נפתח תוך כדי עקיפה.
  - התקהלות אנשים תוך הצבה של מחסום מאולתר על הכביש.
- סימנים מחשידים אליהם יש לתת את הדעת בהתייחס לאנשים או כלי רכב בצידי הדרך.
    - אדם העומד בצד הדרך ומאותת לך לעצור והוא אינו עומד בתחנת הסעה מסודרת.
    - אדם הקופץ לכביש באופן פתאומי.
    - רכב עומד בצד הדרך עם מכסה מנוע מורם ונהגו מאותת לעזרה.
    - רכב או אדם אשר נראה בעליל שהוא מתחזה לרכב / איש ביטחון המאותת לך לעצור.
  - ניסיון של כלי רכב לבצע עקיפה איטית, בעיקר תוך כדי פתיחת חלון הוא סימן מחשיד מובהק. במקרה כזה על הנהג לנקוט באחת משתי דרכים בהתאם למצב:
    - האצת הרכב תוך התרחקות מהרכב המאיים באם הדבר אפשרי.
    - האטה פתאומית ומשמעותית של הרכב עד כדי שרכבך ימצא לחלוטין מאחורי הרכב המאיים. ואז להישאר מאחורי הרכב המאיים מאחור (לא צמוד מדי), מבלי לאפשר לו לחזור ולנוע לצידך. ברגע שמופיע נתיב מילוט אל מקום מבטחים כגון כניסה ליישוב או לאזור סואן יש לפנות אליו.
    - במידת האפשר יש להזעיק כוחות ביטחון, אך לא על ידי הנהג אשר יתמקד בשליטה ברכב ובמצב.
  - במידה והרכב המאיים מנסה לבצע חסימה או הסטה
    - יש לנסות ולהתחמק ממנו באמצעות בלימה ולאחר מכן האצה.
    - ביצוע סיבוב פרסה יבוצע רק אם הכביש פנוי ורוחב הכביש מאפשר רדיוס סיבוב שלם. אין להתעכב לביצוע תמרוני סיבוב.
    - כאשר ברור לחלוטין שמבוצעת תקיפה אלימה כלפיך באמצעות כלי רכב, ובאם אין ברירה אחרת ניתן לנגח את הרכב התוקף בהטיית הגה מהירה (מכה ולא דחיפה) והחזרת רכבך מיידית לנתיב הנסיעה. הנגיחה תבוצע באמצעות הטחת פינת הפגוש הקדמי של רכבך אל עבר אזור צדדי אחורי של הרכב (קרוב ככל האפשר אל אחד מגלגליו). יש לזכור שזוהי פעולה מסוכנת כשלעצמה, נקוט בה אך ורק כאשר האיום

- הוא מוחשי ומיידי ולא קיימת אפשרות מילוט לפניו או לאחור. מייד לאחר הנגיחה יש להאיץ ולנוע לעבר מקום מבטחים כנ"ל.
- באם התנגשות פגוש אל פגוש גורמת לניפוח כריות אוויר, יש להמשיך בנסיעה תוך כדי הסטת הכרית לצדדים. הטיפול בנזק יבוצע לאחר הגעה למקום מבטחים (בפתיחת הכרית יישמע קול פיצוץ ותעוף אבקה לבנה – זהו חלק מאופן הפעולה ואין להיבהל מכך).
  - במידה ומבוצע ירי לעבר מכוניתך
    - הנהג יתמקד בנהיגה ובשליטה ברכב! גם אם אתה חמוש ומאומן, האמצעי החשוב ביותר שאתה יכול להפעיל להצלת היושבים ברכב הוא כלי הרכב עצמו. המטרה החשובה ביותר היא, כאמור, להישאר על הכביש, להימנע מתאונה ולהתרחק מהמקום. אין "לזגזג" או לבצע פעולות תזזיתיות שעשויות להוציא את הרכב משליטה.
    - באם יושב אדם חמוש ומאומן ליד הנהג או מאחור, עליו להשיב אש
      - באם התקיפה היא קרקעית יבוצע הירי לכיוון התוקף.
      - באם התקיפה היא מרכב חולף יש לכוון את הירי באופן כללי לעבר חלונות הרכב התוקף (ולא לעבר החלקים המתכתיים של הרכב)
    - באם התקיפה היא מרכב חולף יש לבלום את הרכב באופן פתאומי על מנת להוציא את הרכב מהכוונת של התוקף, להימצא מאחוריו ולהקשות עליו את זווית הירי (הביצוע תוך מבט במראה אחורית).
    - אין לעצור את הרכב כדי לטפל בנפגעים כאשר הרכב התוקף עדיין בגזרה (אלא אם כן אתה וחלק מהיושבים ברכב חמושים ומאומנים היטב, אזי ניתן לעצור את הרכב תוך היערכות ללחימה).
    - יש להמשיך בנסיעה עד להגעה לנתיב מילוט אל מקום מבטחים.
    - יש להזעיק כוחות ביטחון – חיוג 100.
  - במידה והבחנת באדם חשוד העומד לצד הדרך, או לצד רכבו ומאותת לך לעצור
    - הגם שזוהי התרחשות חריגה ייתכן שמדובר במצוקת אמת של אדם הזקוק לעזרה.
    - במידה ותחליט להימנע מלעצור, התקשר אל המשטרה ודווח על אדם במצוקה תוך תיאור האירוע.
    - במידה ותחליט לעצור, אין לעצור את הרכב בסמוך אל האדם המאותת אלא לחלוף על פניו ולעצור במרחק 20 – 30 מטרים ממנו.
    - מבלי לדומם את הרכב יש לתקשר עם האדם ולברר את מהות הפניה.
    - המשך הטיפול בהתאם להתרשמותך מהאדם. בכל אופן באם עלה חשד, אפילו קל, יש להתרחק מהמקום ולהזעיק משטרה.
  - במידה והבחנת במחסום או התקלות על הכביש
    - במידת האפשר יש לבצע סיבוב פרסה ולחזור על עקבותיך, או לנוע לעבר ציר חלופי לפני מקום החסימה.
    - במידה ואין לך ברירה, נסה לעבור את האזור החסום בנסיעה, לרבות תוך עליה על מדרכה או ירידה לשולי הכביש.
    - במקרה שצמיד בוער על הכביש, אשר לא ניתן לעקוף אותו, יש לנוע מעליו, כאשר הגלגל על הצמיג הבוהר (ולא מרכז הרכב).
    - יש להתקשר אל המשטרה ולבקש עזרה תוך תיאור האירוע.

- במקרה של השלכת אבנים על מכוניתך
  - הישאר על הכביש!
  - באם משליך האבנים נמצא על הכביש והרכב נע במהירות, עדיף לנגח או לדרוס את התוקף על פני ניסיון להסיט את הרכב לצדדים אשר עלול להביא לאובדן שליטה או לתאונה קשה.
  - המשך בנסיעה עד ליציאה מהאזור ולאחר מכן עצור לבדיקת נזקים.
- במקרה של השלכת בקבוק תבערה
  - הישאר על הכביש!
  - אין לנסות ולהיאבק באש!
  - יש לעצור את הרכב ולהתרחק ממנו מהר ככל האפשר.
  - דווח לכוחות הביטחון והזעק עזרה.
- בכל מקרה בו רכב ישראלי אחר מותקף בגזרתך יש לעשות כל הניתן על מנת לבוא לעזרתו. במידה ואינך יכול להגיש עזרה באופן אישי, התקשר מיידית אל המשטרה ועדכן אותם במירב הפרטים אודות האירוע.

התנהגות לנוסעים בטרמפים באזורי סיכון

- התופעה של נסיעת אנשים, בעיקר צעירים, בטרמפים באזורי סיכון איננה רצויה והיא חושפת את הנוסע לרמת סיכון גבוהה במיוחד.
- באם בחרת בכל זאת לנסוע בטרמפים, הקפד ככל יכולתך על הכללים הבאים:
  - יש לוודא שקרוב משפחה או מכר יודע על יציאתך לדרך ועל היעד אליו אתה מתכוון להגיע.
  - יש לדווח למכר הנ"ל על הגעתך ליעד.
  - יש להעדיף המתנה להסעה בתוך שטח של יישוב על המתנה בתחנת הסעה מחוץ ליישוב.
  - אין לעמוד לבדך בתחנת הסעה מחוץ למקום יישוב, אלא אם היא ממוקמת בסמוך לשער היישוב המאוּיש על ידי איש ביטחון.
  - אין לנוע בטרמפים יחידי. גם אם אתה מאוד ממהר. אלא אם מדובר בהסעה היוצאת מתוך יישוב ויושבי הרכב זוהו בוודאות כיהודים ישראלים.
  - יש לעמוד בתחנת הסעה מסודרת, מעבר או לצד המיגון המיועד למנוע דריסה.
  - טרם הכניסה לרכב, יש לשוחח עם הנהג ולוודא שכל היושבים ברכב הם יהודים ישראלים.
  - בשום פנים ואופן אל תשב מלפנים לצד הנהג, כאשר אדם אחר יושב מאחור (אלא אם מדובר במשפחה כאשר האדם מאחור הוא הורה עם ילדים).
  - שאל את הנהג לאן הוא נוסע, השתדל שלא לחשוף את היעד שלך בפניו לפני שאתה יודע שהוא תואם את כיוון הנסיעה שלו.

כללי הדיווח על חשד או על אירוע

- באופן טבעי בעת אירוע רמת ההתרגשות עולה ומקשה על העברת דיווח מסודר, דבר שעלול להאריך את השיחה אשר אנחנו מעוניינים שהיא תהיה קצרה וממוקדת ככל הניתן.
- ככלל הדיווח יועבר למוקד המשטרה (חייג 100). כאשר קיימות הנחיות של מנהל הביטחון לדווח למוקד ביטחון אחר, יש לפעול על פיהן.
- להלן מספר כללי אצבע שיאפשרו העברת מהיר ויעיל:
  - בעת הדיווח העבר את המידע במשפט אחד קצר על פי חמשת המ"מים – מי, מה, מדוע, מתי, מקום (למשל: "אדם חשוד נע עם סכין בידו ברחוב XXX מכיוון בית הקפה XXX לכיוון כיכר XXX ומאיים להרוג אנשים", או "אני נמצא ב-XXX, יש פה תיק ללא בעלים שמונח מתחת לספסל בתחנת אוטובוסים").
  - לאחר העברת המשפט הזה תישאל על ידי המוקדם מספר שאלות שיכוונו אותך בהרחבת הדיווח, כגון כיצד נראה החשוד, באיזו שפה הוא מדבר, האם נמצא איתו אדם נוסף וכיוצ"ב. השב על השאלות בקצרה.
  - דווח רק על מה שאתה רואה או שומע. אל תציג כעובדות דברים שאינך בטוח בהם. באם אתה מוצא לנכון להציג הנחות, ציין במפורש שזוהי התרשמותך. למשל: "נראה לי שהוא נכנס לבית..." , "אני חושב שהוא מחזיק סכין בידו".

כאמור מטרת ההנחיות שלעיל הנה להעלות את רמת המודעות והמוכנות האישית על מנת להפחית את רמת הבהלה ולאפשר לאזרחים תגובה שקולה בעת חשד או אירוע. בכל מקרה ומצב, יש להעדיף פעולה שתתבצע על ידי כוחות ביטחון רשמיים של המדינה כגון משטרה, מג"ב וצבא, ובאם הם אינם נמצאים במקום יש להזעיקם. בשום פנים ובשום מקרה אסור לאזרח לפעול בניגוד להוראות החוק.